

НАГАЛЬНІ
ЗАБОРОНЮВАЛЬНІ
ПРИПИСИ В СИТУАЦІЯХ
ДОМАШНЬОГО
НАСИЛЬСТВА:
СТАТТЯ 52
СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Збірка документів щодо Конвенції
Ради Європи про запобігання насильству
стосовно жінок і домашньому насильству
та боротьбу із цими явищами

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

НАГАЛЬНІ ЗАБОРОНЮВАЛЬНІ ПРИПИСИ В СИТУАЦІЯХ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: СТАТТЯ 52 СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Збірка документів щодо Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами

Підготували:

Роза Логар (Rosa Logar) –
виконавчий директор
Центру заходів втручання в разі
домашнього насильства,
Відень, Австрія,

та

Йоганна Ніємі (Johanna Niemi) –
професор із питань гендерних досліджень
у галузі права, юридичний факультет
Університету Гельсінкі, Фінляндія.

Французьке видання:
*Ordonnances d'urgence d'interdiction:
Article 52 de la Convention d'Istanbul*

This translation has been produced as part of a project co-funded by the European Union and the Council of Europe. The views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union.

*Висловлені в цій роботі
міркування є позицією авторів
та не обов'язково відображають
офіційної політики Ради Європи*

Усі запити щодо відтворення
або перекладу цього документа
чи його частин надсилати
до Директорату комунікацій
(F-67075 Strasbourg Cedex або
publishing@coe.int). Усю іншу
кореспонденцію стосовно цього
документа надсилати до Відділу
гендерної рівності Генерального
Директорату з питань демократії.

Останній доступ до всіх URL-
посилань, наведених у
цьому документі, здійснено
12 травня 2017 року.

Обкладинка й оформлення:
Відділ підготовки

документів і публікацій
(SPDP), Рада Європи

Фотографії: Shutterstock

Публікації не опрацьовував
редакторський підрозділ Відділу
підготовки документів і публікацій
для виправлення друкарських
та граматичних помилок.

© Рада Європи, червень 2017 року
Надруковано у Раді Європи

Зміст

ВСТУП	5
Обов'язок держави щодо захисту	6
Захисні приписи у міжнародному праві	8
СФЕРА ДІЇ СТАТТІ 52	9
Нагальні заборонювальні приписи як захід для гарантування безпеки жертв домашнього насильства або тих, хто перебуває в небезпеці	10
РОЗГЛЯД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА СТАТТЕЮ 52 СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ	13
Обов'язок щодо захисту в разі безпосередньої небезпеки	13
Можливі правові режими нагального заборонювального припису (кримінальний, адміністративний, цивільно-правовий)	15
Елементи ефективних нагальних заборонювальних приписів	18
ЗБАЛАНСУВАННЯ ПРАВ ТА ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ У КОНТЕКСТІ НАГАЛЬНИХ ЗАБОРОНЮВАЛЬНИХ ПРИПИСІВ	25
Збалансування питань приватності та інших прав	25
Правові гарантії	27
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НАГАЛЬНИХ ЗАБОРОНЮВАЛЬНИХ ПРИПИСІВ: ПРИКЛАДИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ РАДИ ЄВРОПИ	29
Огляд ситуації в державах-членах Ради Європи щодо імплементації нагальних заборонювальних приписів	29
Австрія	31
Болгарія	36
Нідерланди	39
Іспанія	41
ВИСНОВКИ	45
КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК ДЛЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НАГАЛЬНИХ ЗАБОРОНЮВАЛЬНИХ ПРИПИСІВ	47
ОСНОВНІ РЕСУРСИ РАДИ ЄВРОПИ	49
БІБЛІОГРАФІЯ	50

Вступ

Захист жертв є основним елементом узгоджених та стратегічних заходів реагування на насильство щодо жінок і домашнє насильство, і його варто застосовувати разом із адекватними та ефективними превентивними заходами, наданням послуг та переслідуванням. У ситуаціях безпосередньої загрози найефективніший спосіб гарантувати безпеку жертві домашнього насильства полягає у збереженні фізичної дистанції між жертвою та її кривдником¹.

У статті 52 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі – Стамбульська конвенція) встановлено зобов’язання державам-учасницям забезпечувати захист жертвам домашнього насильства, поміж іншими заходами, шляхом виселення кривдника² з житла жертви або особи, яка перебуває в небезпеці, та заборони йому чи їй спілкуватися з жертвою або особою, яка перебуває в небезпеці, на підставі нагального заборонувального припису (НЗП).

Ці заходи (які також називають «постанови про виселення») відображають зміну парадигми втручання у домашнє насильство. У випадках домашнього насильства, як правило, жертва, яка змушена залишити свій дім на невизначений термін, часто має дітей на утриманні та мінімум особистих речей. На думку розробників Стамбульської конвенції, така ситуація є несправедливою,

1. Пояснювальний звіт до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі за текстом – Стамбульська конвенція), стаття 264.
2. У межах цього документа термін «кривдник» використовують щодо опису таких осіб, які навмисно застосовують насильницьку та агресивну поведінку для контролю над своїм партнером або колишнім партнером, незалежно від того, чи були ці особи обвинувачені, переслідувані або засуджені.

вони вважали, що важливо перекласти такий тягар турбот на кривдника, позбавивши його або її спільного з жертвою місця проживання та заборонивши повертатися в таке житло («на достатній періоді часу») і контактувати з жертвою. Кривдника домашнього насильства також можна заарештувати та затримати. Такі арешти, як правило, короточасні, зазвичай не тривають більше ніж одна або дві доби, з огляду на це, жертва залишається незахищеною після звільнення кривдника. Таким чином, є потреба в додатковому захисті у формі захисних приписів.

Тому мета цього документа полягає в підтримці ходу імплементації статті 52 Стамбульської конвенції про НЗП через надання представникам урядових структур та практичних рекомендацій відповідним фахівцям щодо застосування НЗП як ефективного заходу для захисту жертв домашнього насильства в ситуаціях безпосередньої загрози подальшого (а нерідко і більш серйозного) насильства з боку кривдника. Документ розпочинається з детального обговорення характеру цього заходу та кроків щодо виконання зобов'язань відповідно до статті 52. Потім подано аналіз відповідних прав та юридичних гарантій у контексті застосування НЗП. Останні розділи документа містять практичні приклади застосування згаданого заходу в низці держав-членів Ради Європи, а також контрольний список, який допомагає у питаннях регулювання та застосовування НЗП.

Обов'язок держави щодо захисту

Розуміння того, що захист основних прав людини, зокрема життя, фізичної недоторканності та недоторканності приватного життя, ставить перед країнами вимогу не лише утримуватися від насильства щодо своїх громадян та інших осіб, які перебувають під їхньою юрисдикцією, а й забезпечити певний рівень захисту від насильства з боку інших членів суспільства, постало як наслідок розробки міжнародного закону щодо захисту прав людини за останні двадцять років. Європейський суд з прав людини неухильно наполягає на тому, що передусім статті 2 (право на життя), 3 (заборона катувань й іншого нелюдського та такого, що принижує гідність, поведження) і 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Європейської конвенції з прав людини вимагають, щоб держави не лише не порушували згаданих прав, а й також мали певні правові гарантії та дієву практику проти таких порушень з боку недержавних суб'єктів. На сьогодні загальновизнаним є те, що держави зобов'язані дотримуватися певних ключових стандартів захисту осіб від насильства.

Важливим знаковим рішенням у цьому контексті стала справа «Осман проти Сполученого Королівства» (*Osman v. United Kingdom*, 1998), коли Європейський суд з прав людини визнав зобов'язання влади захищати особу, чиє життя було під загрозою, від злочинних дій іншої особи. Цей обов'язок було підтверджено в низці подальших рішень, що стосуються домашнього насильства³.

Стандарт захисту, який вимагають від держав, визначається принципом належної уваги (обачності). Принцип належної уваги закріплено у статті 5 Стамбульської конвенції, яка передбачає обов'язок держав запобігати актам насильства, що підпадають під сферу застосування Стамбульської конвенції, розслідувати такі акти, карати за їхнє вчинення та забезпечувати відшкодування у разі здійсненого насилля.

Комітет міністрів Ради Європи також передбачив зобов'язання, пов'язане із наданням належної уваги запобіганню, розслідуванню та покаранню насильницьких дій у своїй Рекомендації Rec(2002)5 державам-членам Ради Європи про захист жінок від насильства.

Комітет Організації Об'єднаних Націй із ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) підтвердив принцип належної уваги під час прийняття рішень щодо повідомлень про домашнє насильство⁴ та наголосив на ньому у своїй Загальній рекомендації 28(2010)⁵.

У статті 18 Директиви Європейського Союзу стосовно встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту жертв злочину (Директива 2012/29/EU про права жертв) визнано загальний обов'язок захищати жертв, але застосування заходів залишено на розсуд держав-членів.

Зрештою Європейський суд з прав людини покликався на принцип належної уваги (належної обачності) у своєму знаковому рішенні щодо справи «Опуз проти Туреччини» (*Opuz v. Turkey*, 2009)⁶. У низці недавніх справ Європейський суд з прав людини визнав, що неспроможність держави гарантувати захист від домашнього насильства та відповідно проводити розслідування домашнього насильства може стати порушенням статті 2

-
3. Див., наприклад, справи «А проти Хорватії» (*A v. Croatia*, 2010) на стор. 60; «Беваква проти Болгарії» (*Bevacqua v. Bulgaria*, 2008) на стор. 65; «Контрова проти Словаччини» (*Kontrova v. Slovakia*, 2007) на стор. 49.
  4. Див. справи «Йлдірім проти Австрії» (*Yildirim v. Austria*, 2007); «Гьокче проти Австрії» (*Goecke v. Austria*, 2007).
  5. Загальна рекомендація № 28 про основні зобов'язання держав-учасниць відповідно до статті 2 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, пункт 19: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/472/60/PDF/G1047260.pdf?OpenElement>
  6. Див., зокрема, обговорення на стор. 77–86 та 131–149.

Європейської конвенції з прав людини (право на життя)⁷, статті 3 (заборона катувань)⁸ та/або статті 8 (право на повагу до приватного і сімейного права життя)⁹.

Рада Європи в Аналітичному дослідженні щодо результатів четвертого раунду моніторингу стану імплементації Рекомендації Rec(2002)5 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту жінок від насильства (2014)¹⁰ зазначає, що 36 держав-членів сформували нормативно-правову базу для компетентних органів із метою застосування процедури НЗП.

Захисні приписи у міжнародному праві

У міжнародних правових інструментах та прецедентному праві все більшої уваги надають захисним приписам у цілому та НЗП зокрема – у рамках захисту від домашнього насильства, який мають забезпечити держави.

Стамбульська конвенція – це перший міжнародний договір, у якому закріплено окреме зобов'язання щодо захисту від насильства за допомогою захисних приписів. Доповнюючи це зобов'язання, Директива Європейського Союзу 2011/99/EU про європейський захисний припис та Положення 606/2013/EU Європейського Союзу про взаємне визнання захисних заходів у цивільних справах зобов'язують держави-члени ЄС визнавати силу захисних приписів, виданих в інших державах-членах ЄС, тим самим сприяючи забезпеченню транскордонного виконання таких приписів у державах-членах ЄС. До того ж наразі Гаазька конференція з міжнародного приватного права оцінює доцільність та необхідність стандартів глобального міжнародного права щодо визнання та забезпечення виконання іноземних цивільних судових приписів. Такі обнадійливі обставини демонструють важливість підвищення рівня захисних заходів для жертв домашнього насильства.

---

7. У справі «Опуз проти Туреччини» (*Opuz v. Turkey*, 2009).

8. У справах «E.S. проти Словаччини» (*E.S. v. Slovakia*, 2009); «Валюлієне проти Литви» (*Valiuliene v. Lithuania*, 2013); «Єремія та інші проти Молдови» (*Eremia and Others v. Moldova*, 2013); «Мудрік проти Республіки Молдова» (*Mudric v. the Republic of Moldova*, 2013); «Б. проти Республіки Молдова» (*B. v. the Republic of Moldova*, 2013).

9. У справах «А проти Хорватії» (*A v. Croatia*, 2010); «Гайдуова проти Словаччини» (*Hajduova v. Slovakia*, 2010).

10. Аналітичне дослідження Ради Європи щодо результатів четвертого раунду моніторингу стану імплементації Рекомендації Rec(2002)5 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту жінок від насильства (2014) <https://rm.coe.int/16805915e9>.

Сфера дії статті 52

Мета статті 52 Стамбульської конвенції полягає в запровадженні ефективних заходів захисту жертв у ситуації безпосередньої небезпеки продовження домашнього насильства щодо таких осіб. Із цією метою вона встановлює зобов'язання забезпечити компетентні органи влади повноваженнями видавати приписи щодо звільнення місця проживання жертви та забороняти кривдникові заходити до місця проживання жертви або контактувати з жертвою. Оцінку безпосередньої небезпеки мають здійснювати відповідні органи влади. Розробники нормативних актів також залишили право державам-учасницям самим визначати, відповідно до своїх нормативно-правових та конституційних вимог, компетентний орган, який має повноваження вносити такі приписи та застосовувати відповідну процедуру.

Стаття 52 – Нагальні заборонювальні приписи

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб компетентним органам надавали повноваження видавати приписи в ситуаціях безпосередньої небезпеки про те, аби особа, котра вчинила домашнє насильство, звільнила місце проживання жертви чи особи, яка перебуває в ситуації ризику, на достатній період, а також щодо заборони кривдникові заходити до місця проживання жертви чи особи, яка перебуває в ситуації ризику, або контактувати з жертвою чи особою, яка перебуває в ситуації ризику. Заходи, вжиті відповідно до цієї статті, у першу чергу скеровані на гарантування безпеки жертви або особи, яка перебуває в небезпеці.

Зобов'язання, передбачене статтею 52 щодо застосування процедури НЗП для жертв домашнього насильства, є частиною більш широкої системи захисних заходів, які обстоює Стамбульська конвенція. НЗП доповнено, поміж іншим, обов'язком щодо забезпечення довготерміновими обмежувальними чи захисними приписами стосовно жертв домашнього насильства та інших форм насильства щодо жінок (стаття 53), обов'язком правоохоронних органів невідкладно реагувати на звернення про допомогу (стаття 50) (що охоплюватиме звернення про порушення вимог НЗП або вимог захисного припису), а також обов'язком щодо оцінки рівня ризику для особи з метою належного реагування (стаття 51).

Відтак мета статті 52 полягає в гарантуванні невідкладного захисту в ситуаціях безпосередньої небезпеки шляхом ухвалення припису про забезпечення фізичної відстані між жертвою та кривдником. Така дія може допомогти запобігти подальшій шкоді та подасть важливий сигнал кривдникові про неприпустимість домашнього насильства. Важливо підкреслити, що задля гарантування дієвості НЗП та реального убезпечення жертв такі приписи належить ретельно виконувати.

Стаття 52 залишає право державам-учасницям самостійно визначати компетентні органи влади, які матимуть повноваження ухвалювати НЗП. Таким чином, різні держави-члени можуть по-своєму врегулювати питання НЗП. Ключовими елементами, які належить гарантувати, є право на виселення кривдника з житла жертви або місця спільного проживання та зобов'язання уникати контактів із жертвою. Таке відокремлення варто здійснити негайно, а його тривалість повинна мати обмежений та чітко визначений характер. Серед характерних прикладів застосування окреслених процедур є відокремлення, тривалістю на період від 10 днів до 4 тижнів із можливістю або без можливості поновлення терміну. Процедури НЗП повинні містити юридичні гарантії та підлягати правовій експертизі. Рішення щодо ухвалення НЗП може приймати поліція у формі забезпечувальних приписів за цивільною процедурою, у формі попереднього попереджувального заходу за кримінальною процедурою або у формі адміністративного заходу.

Нагальні заборонувальні приписи як захід для гарантування безпеки жертв домашнього насильства або тих, хто перебуває в небезпеці

Ефективний захист

Оскільки НЗП – це короткотерміновий захід, що насправді набагато менш суворий, аніж інші види заходів, які відокремлюють жертву та кривдника (арешт та затримання), особливе занепокоєння викликає те, що НЗП не забезпечує ефективного захисту в разі крайнього прояву насильства. Відтак НЗП не варто використовувати як замітник арешту та затримання, коли існує ризик повторного та крайнього прояву насильства, у т.ч. у разі смертельної небезпеки. Різні заходи, передбачені національними кримінальними кодексами та Стамбульською конвенцією, належить розглядати та застосовувати комплексно.

НЗП – це оперативний інструмент, який (здебільшого) може використовувати поліція для захисту жертв та запобігання насильству, наслідком чого є гарантування фізичної недоторканності чи убезпечення здоров'я потерпілої особи. Його важливість у системі захисту від насильства обумовлена саме нагальним характером процесу. Всебічний захист жертв вимагає застосування довготермінових захисних приписів як за кримінальною, так і за цивільно-правовою процедурами, а також передбачає наявність низки заходів захисту, передбачених Стамбульською конвенцією, як-от: загальні та спеціалізовані служби, зокрема надання притулку, функціонування загальнодержавних цілодобових телефонних ліній допомоги, відповідних кризових центрів допомоги жертвам зґвалтування та сексуального насильства, доступ до інформації та юридична підтримка через правовий процес.

Нагальні заборонувальні приписи як запобіжні заходи

У статті 52 Стамбульської конвенції стоїть вимога застосування НЗП «у ситуаціях безпосередньої небезпеки», незалежно від фактичного вчинення або скоєння правопорушення, передбаченого національним кримінальним кодексом. Як зазначено в Пояснювальному звіті Стамбульської конвенції, термін «безпосередня загроза» стосується будь-яких ситуацій домашнього насильства, у яких шкода виявляється неминучою або вже матеріалізувалася і може трапитися знову (пункт 265). Це означає, що людина має право на захист від насильства, навіть якщо вона ще не стала жертвою насильства.

Такий підхід матиме наслідки для вибору правового режиму, у рамках якого ухвалюватимуть нагальні заборонувальні приписи. Якщо НЗП запроваджують лише як інструмент кримінального законодавства, то потрібними будуть заходи для забезпечення ухвалення НЗП у ситуаціях безпосередньої загрози для жертви, незалежно від обвинувачень, ходу розслідувань чи вироків.

Нагальні заборонувальні приписи та необхідність інтегрованого, цілісного та орієнтованого на жертву підходу до боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством

Як передбачено в Стамбульській конвенції, для запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству є необхідність у всебічній та скоординованій політиці, яка охоплюватиме всі відповідні законодавчі та інші заходи для недопущення такого насильства. У такій політиці важливо

поставити права жертв на перше місце. Ефективне співробітництво між усіма відповідними суб'єктами, зокрема організаціями громадянського суспільства, має першорядне значення, а сторони повинні визнавати, заохочувати та підтримувати на всіх рівнях роботу відповідних неурядових організацій, які активно ведуть боротьбу з насильством щодо жінок, і налагоджувати ефективну взаємодію з такими організаціями (статті 7 та 9). У Стамбульській конвенції також зазначено, що сторони повинні виділяти відповідні фінансові та людські ресурси для реалізації комплексної політики (стаття 8) і створювати один або більше координаційних органів для погодження, виконання, моніторингу та оцінки політики й заходів (стаття 10). Нарешті комплексна та узгоджена політика вимагає ефективного моніторингу, у т.ч. систематичного збору даних та дослідження (стаття 11). У Стамбульській конвенції також передбачено цілу низку заходів у сфері запобігання, забезпечення, захисту та переслідування.

Нагальні заборонювальні приписи та подальша потреба в притулках для жертв домашнього насильства

Жоден з окремих заходів, викладених у Стамбульській конвенції, сам собою не є достатнім для запобігання насильству щодо жінок. Це також стосується і НЗП. Вони не можуть замінити інші заходи, наприклад, надання притулків (стаття 23).

Жертви насильства мають право звернутися до поліції чи до іншого органу захисту і попросити притулку. Наприклад, жінки-мігранти вірогідніше за все звертатимуться саме до притулку для жінок, а не до поліції, оскільки вони не знайомі із системою правосуддя країни перебування або побоюються негативних наслідків щодо свого статусу перебування. Крім того, жінки, які є жертвами домашнього насильства, не завжди матимуть змогу залишатися у своєму житлі навіть у разі дії заборонювального припису, ідеться, скажімо, про ті випадки, коли сім'я агресора проживає в тому ж місці, що й жертва, або коли постраждала особа не здатна оплатити оренди житла. У ситуаціях особливої небезпеки НЗП також не може забезпечити достатнього захисту, а тому важливо гарантувати наявність достатньої кількості притулків, особливо для жінок. Деякі правила стосовно НЗП передбачають лише короткотерміновий захист (тобто 48 годин). Словом, НЗП не можуть замінити притулку для жертв домашнього насильства, але є важливим додатковим заходом, що гарантує право жертви залишатися у власному помешканні.

Розгляд зобов'язань за статтею 52 Стамбульської конвенції

Обов'язок щодо захисту в разі безпосередньої небезпеки

Відповідно до принципу належної уваги основний зв'язок між обов'язком щодо захисту та обов'язком забезпечення НЗП міститься в понятті «безпосередня небезпека», яке наведено в статті 52 Стамбульської конвенції, у контексті ухвалення таких приписів.

Держави зобов'язані захищати своїх громадян. Вони повинні гарантувати безпеку та порядок, а також мати монопольне право на використання сили в межах своєї юрисдикції. Захист людей – невід'ємна складова сучасної концепції держави. Таким чином, ще до прийняття Стамбульської конвенції міжнародне право в галузі прав людини зобов'язувало держави захищати осіб, які перебувають у безпосередній небезпеці. Наприклад, Європейський суд з прав людини у своєму рішенні у справі «Бранко Томасік проти Хорватії» (*Branko Tomasic v. Croatia*, 2009) зазначив, що:

«...Органи влади знали чи мали знати про реальну та безпосередню небезпеку життю певної особи від кримінальних дій третьої сторони і не вжили заходів у межах своїх повноважень, які варто було б очікувати для уникнення такої небезпеки» (пункт 51).

Отож важливо з'ясувати, що саме розуміють під «безпосередньою небезпекою». Як зазначено в Пояснювальному звіті Стамбульської конвенції, термін «безпосередня загроза» стосується будь-яких ситуацій домашнього насильства, у яких шкода виявляється неминучою або вже матеріалізувалася і може трапитися знову (пункт 265). У справі «Мудрік проти Республіки Молдова» (*Mudric v. the Republic of Moldova*, 2013) Європейський суд з прав людини вважав, що «ризик для фізичного та психологічного благополуччя заявника був неминучим і достатньо серйозним, аби вимагати від влади оперативних дій» (пункт 51).

У міжнародному прецедентному праві обов'язок щодо захисту часто оцінюють тоді, коли насильство призвело до смертельних наслідків (Європейський суд з прав людини, справи Османа 1998 року, Опуза 2009 року; CEDAW «Гьокче проти Австрії» 2007 року; «Ілдірім проти Австрії» 2007 року). Коли ухвалюють захисний припис, відбувається оцінка майбутньої небезпеки на фоні попередніх інцидентів. Наприклад, у справах «Мудрік проти Республіки Молдова» (*Mudric v. the Republic of Moldova*, 2013) та «Б. проти Республіки Молдова» (*B. v. the Republic of Moldova*, 2013) судді Європейського суду з прав людини зробили оцінку ризику на основі попередніх випадків насильства та тривалих процесів насильства та переслідування. Така судова практика була здебільшого зосереджена на випадках серйозного насильства, що демонструє ситуації, коли лише захисні приписи не були достатніми або були недостатніми для захисту жертви. НЗП та захисні приписи можуть доповнити захист у рамках кримінального процесу, наприклад через забезпечення захисту після того, як підозрюваного було звільнено з-під варті.

Нелегко оцінити ризик заздалегідь. Проте варто мати на увазі, що «безпосередня небезпека» означає ризик будь-якого насильства, а не ризик насильства із летальними наслідками або серйозними травмами. У справі «Беваква проти Болгарії» (*Bevacqua v. Bulgaria*, 2008, пункти 82–83) Європейський суд з прав людини зазначив, що держава не може уникати відповідальності, позначивши наслідки насильства «як несерйозні пошкодження». Також для ухвалення судового припису не потрібно доказів минулих випадків насильства або вчинення злочину.

Важливою правовою гарантією є те, що оцінку небезпеки здійснюють компетентні органи влади. Поліцію, як правило, навчають оцінювати ризик насильства. Навіть якщо поліція іноді зменшує ознаки насильства у побутових ситуаціях, у деяких країнах успішно використовують відповідні методичні вказівки та додаткові тренінги для підвищення рівня знань поліції з питань домашнього насильства. Таке навчання здатне значно покращити розуміння динаміки ситуацій у сфері домашнього насильства у середовищі тих, хто регулярно займається справами такого характеру, у тому числі в структурі адміністративних органів певних країн.

Стамбульська конвенція, як й інші міжнародні документи, залишає сторонам право вибору конкретних способів оцінювання безпосередньої небезпеки. Різні приклади низки держав-членів Ради Європи наведено в главі VI нижче.

Можливі правові режими нагального заборонювального припису (кримінальний, адміністративний, цивільно-правовий)

Стамбульська конвенція залишає державам-учасницям право вирішувати, хто саме матиме повноваження ухвалювати НЗП – поліція, суд або якийсь інший орган, та за якою процедурою – адміністративною, кримінальною або цивільно-правовою. Різні країни вирішили запровадити процедуру НЗП у різних галузях права. Який правовий режим варто використовувати, залежатиме від можливостей, якими вони мають забезпечити негайний захист жінкам-жертвам насильства та жертвам домашнього насильства. За потреби, у різних галузях права варто передбачати невідкладні заходи з тим, щоб забезпечити ефективний захист жертв у потрібний час та в погоджений спосіб.

Різних заходів також вимагає виконання зобов'язання держави щодо надання належної уваги питанням захисту жертв. Положення щодо дій у невідкладних ситуаціях, які, зокрема, вимагають від жертв ініціатив, не узгоджуються із зобов'язанням щодо належної уваги.

Нижче наведено переваги та недоліки різних правових режимів.

Нагальні заборонювальні приписи за адміністративною процедурою

В Австрії, Фінляндії та Нідерландах НЗП ухвалює поліція (в останній країні такі приписи ухвалюють від імені мера). Така формальність гарантує невідкладний захист жертв або осіб, що перебувають у небезпеці, у їхньому помешканні. НЗП за адміністративною процедурою також можуть забезпечити превентивний захист особам, які перебувають в небезпеці, перш ніж вони постраждають.

Отже, НЗП за адміністративною процедурою задовольняють три важливі вимоги:

- ▶ Держава активно забезпечує захист жертвам та особам, які перебувають в небезпеці, в умовах безпосередньої небезпеки (принцип належної уваги).
- ▶ Особи, які перебувають у небезпеці, отримують превентивний захист, що дозволяє запобігти віктимізації.
- ▶ Захисний захід застосовують негайно після того, як поліція отримала повідомлення та розслідувала суть небезпеки.

Нагальні заборонювальні приписи за цивільно-правовою процедурою

Деякі країни запровадили процедуру НЗП у своєму цивільному законодавстві, зокрема так вчинила Болгарія. За відсутності НЗП, які було ухвалено за адміністративною процедурою, таке рішення матиме низку недоліків. Захист навряд чи вдасться забезпечити негайно, поки режим роботи судів не буде цілодобовим, що буває доволі рідко. Навіть якщо закон вимагає від суду прийняття рішення упродовж 24 годин, як це відбувається в Болгарії, жертви або особи, які перебувають у небезпеці, повинні очікувати на захист, що може бути небезпечно, оскільки протягом цього часу кривдник матиме повний доступ до них.

Ще одна складність полягає в тому, що цивільно-правові заходи вимагають від жертви вжити заходів та звернутися із заявою про надання НЗП. Отже, держава не виконує свого обов'язку щодо належної уваги в контексті активного захисту жертв. Навіть якщо інші особи/установи мають змогу звертатися за НЗП, це не замінює зобов'язання держави щодо захисту в ситуації безпосередньої небезпеки.

Ще однією проблемою НЗП, ухвалених за цивільно-правовою процедурою, є питання витрат для жертв. Навіть якщо подання заяви не вимагатиме сплати мита, жертви зазвичай зазнають витрат, якщо програють справу в суді. Тому НЗП, ухвалений за цивільно-правовою процедурою, має кілька недоліків і найчастіше не є ефективним засобом забезпечення негайного захисту.

З іншого боку, захисні приписи, ухвалені за цивільно-правовою процедурою, є необхідними для забезпечення безперервного захисту після спливання терміну дії НЗП, ухвалених за адміністративною процедурою. Ці два заходи належить застосовувати додатково, аби уникнути прогалин у захисті, як того вимагає Стамбульська конвенція (статті 52 та 53)¹¹. Поєднання НЗП, ухвалених за адміністративною процедурою, та захисних приписів, ухвалених за цивільно-правовою процедурою, дозволяє державі виконувати свої зобов'язання стосовно належної уваги, тим самим захищаючи жертву в ситуації безпосередньої небезпеки та забезпечуючи можливість подальшого захисту жертв. Таке рішення досягає мети захисту та розширює можливості жертв. Важливо забезпечити, щоб будь-який

---

11. Скажімо, в Австрії термін ухвалених поліцією НЗП автоматично подовжується на період від двох до чотирьох тижнів, якщо жертва звертається з проханням про ухвалення захисного припису за цивільно-правовою процедурою. Цивільні суди можуть ухвалити рішення на термін до чотирьох тижнів із тим, щоб не допустити прогалин у захисті.

взаємозв'язок між НЗП та довготерміновим захисним приписом за цивільно-правовою процедурою давав можливість враховувати бажання жертви. Дехто не матиме змоги обрати довготермінового захисного припису, у той час як інші вчинятимуть саме так. Держава зобов'язана збалансувати два основоположних права жертв: право на захист від насильства та право на приватне життя. Проблему насильства не можна вирішувати шляхом обмеження права жертви на контакти з партнером. Фактично, жертви насильства мають право не піддаватися подальшому насильству з боку свого партнера та право й надалі залишатися разом із ним/нею.

Нагальні заборонювальні приписи, ухвалені в рамках кримінального законодавства

За кримінальною процедурою НЗП може бути швидким кроком для виселення кривдника з помешкання. Таку процедуру може застосувати поліція на місці на короткий проміжок часу та затвердити прокурор чи суддя у стислі терміни. НЗП, ухвалені за кримінальною процедурою, можна використати для захисту жертви, коли кривдника звільняють із місць позбавлення волі або з в'язниці (у тому числі у разі досудового ув'язнення та звільнення після відбування покарання) або як незалежний захисний захід.

Досудові невідкладні заходи можуть полягати в ухваленні захисного припису як умови для звільнення кривдника з-під арешту (попереднього ув'язнення). Арешт є важливим заходом захисту жертв від насильства. Проте жертви можуть опинитися без потрібного захисту, якщо поліція звільнила відповідача з-під варті та не було вжито жодних подальших заходів. Таким чином, НЗП, ухвалені за кримінальною процедурою, можна застосовувати в поєднанні з попереднім ув'язненням та звільненням після відбування покарання у в'язниці, захищаючи жертву після звільнення підозрюваного, але такі приписи також використовують як незалежний захисний захід. Порушення вимог НЗП за кримінальною процедурою може призвести до негайного арешту підозрюваного.

Проте варто пам'ятати, що в багатьох системах кримінального судочинства захисні заходи зазвичай можна застосовувати лише після засудження, що робить кримінальне законодавство та кримінально-процесуальне право менш прийнятним для регулювання питань, пов'язаних із НЗП. Як нагальні заборонювальні приписи, так і заборонювальні приписи після відбування покарання виконують захисну функцію та стосуються захисту жертв насильства щодо жінок і домашнього насильства. Час, який триває одразу після звільнення кривдника, зокрема після відбування покарання, зазвичай вважають періодом високого ризику для жертв.

Елементи ефективних нагальних заборонювальних приписів

Негайне реагування

Обов'язок реагувати на ситуацію безпосередньої небезпеки передбачає вчинення з боку органів влади негайних дій задля уникнення небезпеки та захисту жертв від насильства, тобто реагування відбувається, як тільки органи влади отримують інформацію про небезпеку. Це означає, що жертву захищають за допомогою НЗП із моменту втручання влади. Недостатньо обмежитися порадою про те, що жертві варто повідомити про факт насильства та звернутися до суду із заявою про ухвалення (нагального) захисного припису, оскільки такий захист не буде надано негайно, а кривдник і надалі матиме вільний доступ до жертви. У низці країн право на ухвалення нагального заборонювального припису надано поліції, оскільки вона є єдиним органом, який безпосередньо відповідає за захист людей від насильства та працює цілодобово упродовж усього тижня на всій території країни.

Хто може отримати зиск від нагального заборонювального припису?

У більшості держав-членів Ради Європи, які запровадили цей захід, НЗП ухвалює держава (скажімо, поліція) *ex officio* або без вимог до жертви щодо вжиття заходів. Єдиним винятком є Іспанія, яка запровадила судовий принцип ухвалення НЗП. Регулювання в Іспанії дозволяє не лише жертві, а й сім'ї жертви, поліції, прокуророві та будь-яким відповідним професійним працівникам звернутися із проханням про ухвалення НЗП до спеціалізованого суду з питань гендерно-зумовленого насильства¹². Стамбульська конвенція залишає державам-учасницям право на визначення найприйнятнішої процедури для НЗП¹³.

Треті сторони, як правило, не в змозі звертатися щодо ухвалення НЗП на першому етапі безпосередньої небезпеки (із винятками, які наведено вище в Іспанії), оскільки відповідальність держави за захист не можна делегувати третім сторонам. Однак треті сторони мають право звернутися до поліції та повідомити про безпосередню небезпеку насильства. Існують ситуації, коли жертвам здатні допомогти звернення третіх сторін, тому, можливо, доцільно дозволити третім сторонам, як-от членам сім'ї чи певній установі з питань

---

12. Realising Rights, 2011, стор. 77.

13. Пояснювальний звіт Стамбульської конвенції, пункт 264.

соціального захисту, звертатися із запитом щодо ухвалення довготермінового захисного припису. Однак Стамбульська конвенція не вимагає цього. Важливо, щоб додаткові захисні заходи застосовували після спливання терміну дії НЗП із тим, аби жертва чи особа, яка перебуває в небезпеці, могли звернутися за ухваленням довготермінового захисного припису (стаття 53 Стамбульської конвенції), що надасть можливість жертві приймати важливі рішення. Незважаючи на те, що не кожна жертва або особа, яка перебуває в небезпеці, бажає негайно припинити взаємини з кривдником, захисний припис на більш тривалий термін забезпечує необхідний період для роздумів, упродовж якого можна звернутися за консультацією або із проханням про інші послуги.

Компетентні органи влади

Принцип належної уваги (обачності) вимагає від органів влади активно захищати жертв та осіб, які перебувають у небезпеці. Приймаючи рішення щодо компетентного органу влади, відповідального за ухвалення НЗП, варто зважати на його спроможність реагувати. Якщо ухваленням НЗП опікується поліція, то вона повинна невідкладно реагувати на факти домашнього насильства. Якщо жертва звертається до поліції і існують факти, які вказують на безпосередню небезпеку для жертви, то поліції потрібно негайно забезпечити захист жертві. Якщо жертві доводиться очікувати на ухвалення НЗП протягом 24 годин, то такий проміжок часу може виявитися занадто великим у разі безпосередньої небезпеки.

Якщо ухвалення НЗП здійснює цивільний суд, варто передбачити можливість щоденного та цілодобового доступу до нього для прийняття відповідного рішення, наприклад, шляхом формування спеціалізованих судів або завдяки чергуванню фахових суддів за викликом. Потреба створення в кожному регіоні країни відповідних судів може призвести до суттєвих витрат. Тому пропонується схема не обов'язково дозволить гарантувати негайний захист у всіх випадках безпосередньої небезпеки і в усіх регіонах.

Критерії для ухвалення нагальних заборонювальних приписів

Термін «безпосередня загроза» стосується будь-яких ситуацій домашнього насильства, у яких шкода виявляється неминучою або вже матеріалізувалася і може трапитися знову (пункт 265)¹⁴. Не існує вимог, що стосувалися

---

14. Див. Пояснювальний звіт Стамбульської конвенції, пункт 265.

б високого рівня небезпеки або попередньої історії насильства: НЗП має захищати осіб, які перебувають у небезпеці, до заподіяння шкоди. Тому важливо уникати визначення високого рівня насильства як умови для ухвалення НЗП. Не менш важливо ухилитися від формування високих стандартів щодо доказів будь-якого насильницького інциденту або загрози. Метою НЗП як запобіжного заходу є гарантування безпеки, і такий захід не повинен мати стосунку до доказу кримінальної відповідальності.

Сфера захисту

У статті 52 Стамбульської конвенції сформульовано вимогу захисту жертв та осіб, які перебувають у небезпеці, у їхньому власному помешканні (припис кривдникові звільнити помешкання та не заходити до нього), а також у громадських місцях (заборона спілкування з жертвою) упродовж достатнього часу. Усіх осіб належить захищати незалежно від їхніх взаємин або спорідненості з кривдником. Можливо, варто поширювати захист на дітей жертви (наприклад, шляхом ухвалення заборони кривдникові відвідувати школу чи дитячий заклад). Електронний контроль (моніторинг) може допомогти в боротьбі з кривдниками, яких вважають такими, що схильні до порушення вимог припису, або в разі серйозної небезпеки для жертви.

Оскільки в пункті 3 статті 4 Стамбульської конвенції звучить вимога щодо реалізації статті без найменшої дискримінації за будь-якою ознакою, як-от за ознакою статі, гендеру, раси, кольору шкіри, мови, релігійних, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, статусу мігранта чи біженця або іншого статусу, жодна обставина з наведених вище не може перешкоджати жертві отримати НЗП для захисту від кривдника. Така вимога особливо важлива для захисту жінок-мігрантів (у тому числі незареєстрованих мігрантів), доступ яких до прав та правосуддя, на жаль, часто залежить від статусу перебування таких осіб.

Окрім того, НЗП мають бути доступними для жертв, які не проживають разом із кривдником, щоб забезпечити, скажімо, охоплення тих пар, які мешкають із їхніми батьками.

Виселення кривдника з місця проживання жертви

У статті 52 зазначено, що кривдник, який вчинив домашнє насильство, має звільнити житло жертви або особи, яка перебуває в небезпеці. Таке

положення не передбачає вимоги щодо того, щоб таке помешкання було спільним житлом жертви та кривдника. Відповідно до визначення про домашнє насильство в статті 3 Стамбульської конвенції така вимога також стосується випадків, коли йдеться про колишнє подружжя чи колишніх партнерів, незалежно від того, чи кривдник спільно проживає або проживав із жертвою. Якщо не поширювати захисту на тих жертв, які не проживають або ніколи не проживали з кривдником, то така практика не узгоджуватиметься із зобов'язанням за статтею 52.

Також не має значення той факт, хто саме володіє або є юридичним орендарем спільного місця проживання. Єдина вимога полягає в тому, аби це було місце проживання жертви. Так само відсутня будь-яка вимога щодо того, що жертва має постійно там проживати: НЗП повинні також охоплювати ситуації, пов'язані з тимчасовими місцями проживання, наприклад випадки, коли кривдник погрожує жертві в притулку.

Тому НЗП може містити вимогу виселення кривдника з його/її власного житла, де він/вона проживають разом із жертвою. Насправді НЗП не впливають на права власності, а лише обмежують доступ кривдників до власності на обмежений час через небезпеку, яку вони становлять для жертви. Майнові або житлові права партнерів-агресорів не варто брати до уваги в разі безпосередньої небезпеки, оскільки права власності кривдника не можуть домінувати над правом жертви на життя, фізичну та психічну недоторканність¹⁵.

Тривалість нагальних заборонувальних приписів: «на достатній період»

Стамбульська конвенція не передбачає конкретного періоду тривалості НЗП, але використовує поняття «достатнього періоду». Оскільки пріоритетом є безпека жертв, під таким поняттям розуміють достатній період часу для формування безпечної ситуації для жертви. Позаяк для домашнього насильства характерна повторна віктимізація, не варто очікувати на те, що НЗП із тривалістю десять днів або навіть місяць усуне небезпеку назавжди. Відтак потрібно належно та послідовно втілювати захисні заходи для недопущення прогалин у захисті, у т.ч. у ситуаціях, у яких жертва сама не наважується звернутися із заявою про більш тривалий захист.

---

15. Див.: CEDAW справа «Гьокче та Їлдірім проти Австрії» (*Gökce and Yildirim v. Austria*, 2005).

Заборона заходити до помешкання жертви або контактувати з жертвою чи особою, яка перебуває в небезпеці

У статті 52 передбачено подвійну заборону: заходити до помешкання жертви або контактувати з жертвою чи особою, яка перебуває в небезпеці. Тому будь-яке положення, яке обмежується лише заборонаю кривдникові заходити до місця проживання жертви, але дозволяє йому/їй контактувати з жертвою чи особою, яка перебуває в небезпеці, в інших місцях, означатиме, що зобов'язання за Стамбульською конвенцією не виконано.

Хто може подавати апеляцію?

Відповідно до загальних обов'язків, передбачених пунктом 2 статті 49 Стамбульської конвенції, НЗП не можуть суперечити правам на захист та вимогам на справедливий та неупереджений судовий розгляд відповідно до статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Це означає, що кривдник повинен мати право подавати апеляцію до компетентних органів відповідно до застосовних внутрішніх процедур. Проте гарантування ефективного захисту та безпеки жертві чи особі, яка перебуває в небезпеці, як це передбачено статтею 52 Стамбульської конвенції, вимагає, аби така апеляція не мала ефекту призупинення. Так само й особа, яка перебуває під захистом НЗП, повинна мати право на оскарження як сторона справи.

Розширення можливостей та підтримка жертв та осіб, які перебувають у небезпеці

Стаття 52 Стамбульської конвенції спрямована на реалізацію права кожної людини не піддаватися насильству не лише в громадських місцях, а й вдома. У Стамбульській конвенції підкреслено, що заходи, вжиті для реалізації цього положення, повинні надавати пріоритет безпеці жертв або осіб, що перебувають у небезпеці. Така настанова означає втілення не лише правових заходів, а й заходів, спрямованих на підтримку та підвищення рівня безпеки жертв й осіб, які перебувають у небезпеці. Приклади того, яким чином можна здійснити таку вимогу, наведено в розділі VI нижче.

Контроль та санкції за невиконання нагальних заборонувальних приписів

Порушення НЗП належить розглядати як фактор ризику, особливо якщо НЗП ухвалено за ситуації повторного насильства чи повторних загроз. У таких випадках органам влади варто вжити більш суворих заходів для запобігання

подальшому насильству та задля захисту жертв й осіб, які перебувають у небезпеці¹⁶. Поліція може найкраще здійснювати заходи контролю дотримання вимог НЗП (скажімо, шляхом електронного моніторингу, підтримання контактів із жертвою та/або патрулювання поблизу). Проте дослідження показує, що поліція отримує повідомлення лише про частину порушень захисних приписів. Незважаючи на те, що в статті 52 Стамбульської конвенції не вказано, у яких обсягах варто застосовувати санкції за порушення НЗП, загалом визнано той факт, що порушення такого припису має призвести до застосування офіційного заходу проти кривдника. Практика в державах-членах Ради Європи показує, що за порушення вимог НЗП накладають адміністративні або кримінальні санкції, починаючи від штрафу та закінчуючи арештом. Проте штрафи бувають контрпродуктивними в контексті домашнього насильства, оскільки кривдник може мати юридичні зобов'язання щодо фінансової підтримки жертви та її дітей.

Жертву НЗП не обмежує. Коли в Австрії запровадили ухвалення НЗП з боку поліції, у країні обговорювалося питання про те, чи має жертва також підлягати санкціям за те, що дозволила кривдникові повернутися до житла для спільного проживання, оскільки така обставина здатна стимулювати адміністративне правопорушення. Є різні причини на те, чому жертва все ж може бажати контакту з кривдником або не чинить йому чи їй перепон для відвідування житла, починаючи від страху та закінчуючи коханням. Органам влади належить чітко визначити, що НЗП обмежує саме кривдника, а не жертву. У разі потреби органи влади повинні допомогти жертві, якщо кривдникові необхідно зайти до помешкання, аби забрати свої речі.

Міжвідомча взаємодія

Співпраця між відомствами не повинна залежати від доброї волі осіб, які мають відповідні повноваження, а має бути інтегрована в систему превентивних заходів та закріплена в законодавстві. Така співпраця повинна охоплювати всіх відповідних суб'єктів (поліцію, кримінальні суди, цивільні/сімейні суди, соціальні служби, притулки, органи соціального забезпечення для дітей та молоді, служби охорони здоров'я, відповідні НУО тощо) та забезпечувати права й задовольняти потреби жертв у своєму центрі. Проте водночас варто поважати право на приватне життя жертви. Необхідно забезпечити ефективні процедури та керівні принципи для оперативного та взаємного інформування про протоколи, рішення та вжиті заходи задля недопущення прогалин у захисті жертви.

---

16. WAVE (Жінки проти насильства в Європі), 2012.

Витрати

Право жертви на захист від насильства є фундаментальним правом людини, і здійснення цього права не повинно залежати від матеріальних умов жертви. Відтак важливо гарантувати відсутність витрат для жертви під час ухвалення НЗП.

Транскордонне застосування нагальних заборонувальних приписів

На сьогоднішній день житлові умови в Європі є такими, що змушують усе більше людей регулярно перетинати кордони, а іноді навіть долати їх щодня, щоб дістатися до роботи, дому, школи або отримати медичну допомогу. Тому питання захисту жертв домашнього насильства через кордони все більше турбує компетентні органи влади. У Стамбульській конвенції, зокрема у статті 62 про загальні принципи міжнародного співробітництва, від держав-учасниць вимагають взаємодії з метою:

- ▶ недопущення всіх форм насильства, які належать до сфери застосування Стамбульської конвенції, а також боротьби з такими явищами та переслідування їх (пункт 1а);
- ▶ виконання відповідних судових рішень у цивільних та кримінальних справах, ухвалених судовими органами сторін, у тому числі захисних приписів (пункт 1d).

Це охоплюватиме НЗП у контексті статті 52 Стамбульської конвенції та/або якщо вони були ухвалені судом.

Хоча питання про транскордонне застосування та забезпечення виконання може бути більш актуальним для судових приписів у рамках цивільного законодавства через їхню тривалу дію, важливо також працювати в напрямку транскордонного застосування НЗП. Деякі випадки домашнього насильства стосуються осіб різних національностей, зокрема в прикордонних регіонах. Тому забезпечення захисту й безпеки жертв потребуватиме транскордонного застосування та забезпечення виконання захисних приписів і НЗП.

Є низка правових інструментів, що забезпечує жертвам домашнього насильства захист на території усього Європейського союзу в цілому та гарантує виконання захисних приписів за кримінальною і цивільною процедурою в державах-членах ЄС зокрема. І Директива Європейського Союзу 2011/99/EU про європейський захисний припис, і Положення Європейського Союзу 606/2013/EU про взаємне визнання захисних заходів у цивільних справах зобов'язують держави-члени ЄС визнавати силу захисних приписів, ухвалених в інших державах-членах ЄС, тим самим сприяючи транскордонному виконанню таких приписів у державах-членах ЄС.

Збалансування прав та правових гарантій у контексті нагальних заборонювальних приписів

Збалансування питань приватності та інших прав

Вразливість проблеми НЗП полягає в тому, що кривдника можна виселити з його/її власного будинку. Тому його/її права на приватність, сімейне життя, майно та право на справедливий судовий розгляд – це саме ті права людини, які належить збалансовувати з правами жертви або особи, яка перебуває в небезпеці, аби така особа могла почувати себе в безпеці від насильства. До таких прав належать право на життя, право на фізичну та сексуальну недоторканність, а також право на сімейне життя.

У цьому контексті важливо підкреслити, що насильницькі злочини не є приватною справою, яка стосується лише жертви та кривдника. Європейський суд з прав людини зазначив, що «за певних обставин втручання органів влади в приватне та сімейне життя може стати необхідним для захисту здоров'я та прав людини або для запобігання злочинним діянням»¹⁷.

Комітет CEDAW наголосив на тому, що «...права кривдника не мають домінувати над правами жінок на життя, фізичну та психічну недоторканність»¹⁸. Хоча право на приватне життя – не підстава для легітимізації насильства щодо іншої особи, право кривдника на недоторканність приватного життя можна і треба брати до уваги під час визначення, яким чином та якими заходами боротися із насильством. Є кілька правових гарантій, які

---

17. Справа «Б. проти Республіки Молдова» (*B. v. the Republic of Moldova*, 2013) на стор. 46; а також справа Опуза на стор. 144; справа Беваква на стор. 83.

18. «Ілдірім та Гьоке», пункт 12.1.5.

потрібно втілювати під час розробки та застосування НЗП (див. нижче «правові гарантії»).

Важливим аспектом права на приватність є право на сімейне життя. У контексті захисних приписів батьківські права, а точніше право батька, який не проживає з дітьми, на відвідування дитини, як правило, створюють проблеми як законодавцям, так і правоохоронним органам. Ця проблема актуальна на стадії підготовки довготермінових захисних приписів. Як видно, НЗП є короткотерміновими заходами захисту. Обговорення, процеси та рішення щодо прав на опіку й відвідування вимагають більше часу, ніж це передбачено короткотерміновими НЗП, а тому в цьому контексті суперечливі питання батьківських прав рідко вирішують. У цьому сенсі в Стамбульській конвенції подано вказівки. У пункті 2 статті 31 зазначено, що «сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб здійснення будь-яких прав на відвідування або опіку не становило загрози правам та безпеці жертви або дітей». Тому питання безпеки жертв та дітей повинні домінувати над контактами з дітьми, доки не буде прийнято безпечне та тривале рішення, як-от контрольована процедура відвідування.

Окрім цього, право власності взагалі не має перешкоджати процедурі ухвалення НЗП. Радше йдеться про збалансування конфліктних між собою прав, а це означає, що під час виселення агресора з його/її власного житла для захисту партнера, незалежно від того, чи є він/вона співвласником/співвласницею, варто зважити, чи таке обмеження у використанні майна є пропорційним та розумним.

Важливим аргументом у контексті балансу прав у разі домашнього насильства є рівність. До кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, як і в разі будь-якого іншого злочину, потрібно ставитись під час розслідування та покарання з однаковою серйозністю, де б не було скоєно злочину. Приватність не можна розглядати як пом'якшувальний фактор. Насправді масштабні дослідження щодо домашнього насильства показали, що такий злочин часто буває більш серйозним, спричиняє глибшу травму, частіше повторюється і з часом ще більше поглиблюється, ніж інші форми насильства. Тому важливо забезпечити протидію домашньому насильству, яка б набувала такої ж серйозної форми, як і протидія іншим актам насильства.

Обговорюючи причини та наслідки домашнього насильства, Спеціальний доповідач ООН з питань насильства проти жінок підкреслив:

«Іншим фундаментальним принципом, пов'язаним із застосуванням принципу належної уваги (обачності), є те, що недискримінація означає, що державам варто дотримуватися однакового рівня зобов'язань щодо запобігання, розслідування, покарання та надання засобів захисту від насильства проти жінок, саме в той спосіб, як держави реагують у разі інших форм насильства»¹⁹.

Правові гарантії

Існує кілька правових гарантій, яких належить дотримуватися під час підготовки та ухвалення НЗП із метою дотримання прав кривдника. Хоча першочерговим завданням має стати розробка механізму, який ефективно забезпечуватиме безпеку жертви домашнього насильства або особи, яка перебуває в небезпеці, важливо не забувати про основні правові принципи, як-от пропорційність, законність, належний процес правосуддя та судовий контроль. Така настанова може служити гарантією правових положень та процедур (що регулюють процес ухвалення НЗП із метою захисту осіб, що скоюють домашнє насильство) проти надмірного або необґрунтованого використання НЗП.

Принцип пропорційності вимагає встановлення правильного балансу між застосованим заходом (НЗП) та серйозністю акту, який підлягає санкціям або забороні (акт домашнього насильства або безпосередня загроза вчинення такого акту). Це означає, що компетентні органи повинні мати повноваження та засоби, у тому числі необхідну підготовку, для оцінювання наявності безпосередньої небезпеки. Також такий підхід передбачає, що з різноманітних заходів у межах повноважень компетентних органів (наприклад, для поліції – це попередження, НЗП, арешт та тримання поліцією під вартою) варто обрати найбільш доцільні та пропорційні заходи. У багатьох випадках НЗП буде заходом вибору з метою обмеження забороненого акту (домашнього насильства) та гарантування безпеки жертви. Це менш агресивний захід, ніж арешт та позбавлення волі, і може бути більш ефективним, ніж попередження. Отож НЗП є важливим інструментом для застосування з боку компетентних органів. Окрім того, пропорційність та процесуальні права кривдників (як це передбачено статтею 6 Європейської конвенції з прав людини) гарантовано завдяки часовим обмеженням НЗП. У більшості європейських країн такі часові обмеження варіюються від одного тижня до одного місяця. Розробники Стамбульської конвенції вирішили залишити державам-учасницям право

---

19. Див. пункт 35 E/CN.4/2006/61.

на самостійне прийняття рішення щодо тривалості НЗП, однак зазначили, що такий період повинен бути достатнім для гарантування ефективного захисту жертви. Будь-яке рішення щодо подовження терміну цього захисного заходу має приймати суд.

Окрім того, принцип законності вимагає, щоб законодавство було чітким, визначеним та неретроспективним. Отже, для ухвалення НЗП необхідно мати чітку правову базу для роботи компетентного органу, а його дискреційні повноваження потрібно звести до мінімуму. Це також означає, що НЗП не можна ухвалювати ретроспективно.

І зрештою, принципи належного правосуддя та судового контролю урівноважують права особи в контексті сили закону та його застосування з боку держави. У контексті НЗП така настанова передбачає, що кривдників потрібно належним чином повідомляти, зазвичай у письмовій формі, про захід, ужитий щодо них, про його точну суть та тривалість. Це також означає, що кривдник повинен мати можливість оскаржити прийняте проти нього рішення та повторно розглянути його в суді.

Зазвичай кривдника заслуховують на місці, тобто в помешканні, перед ухваленням НЗП і фактично примусом залишити таке помешкання. Проте кривдник не завжди перебуває на місці. Оскільки НЗП потрібно ухвалювати оперативно, зважаючи на безпосередню небезпеку, то перед ухваленням НЗП не завжди буде можливість почути свідчення кривдника. У таких ситуаціях першочерговим завданням є оперативна та послідовна співбесіда/заслуховування кривдника.

У сукупності усього наведеного, для забезпечення процесуальних прав кривдника суттєвим є передбачена коротка тривалість та обов'язок вислухати свідчення кривдника, якщо це можливо, без шкоди для захисту процесуальних прав жертви.

Імплементация нагальних заборонювальних приписів: приклади держав-членів Ради Європи

Огляд ситуації в державах-членах Ради Європи щодо імплементации нагальних заборонювальних приписів

У державах-членах Ради Європи є різноманіття законодавчих та правоохоронних систем для НЗП²⁰. Хоча справедливо було би стверджувати, що в поліції існує найкраща локальна можливість для застосування процедури НЗП, оскільки вона може вживати заходів на місці без потреби звернення жертви, насправді здійснити такі приписи достатньо складно. У Швеції саме прокурор має такі повноваження, а в Нідерландах – мер. В обох країнах питання щодо застосування процедури НЗП насправді делеговано поліції, але рішення щодо самої процедури санкціонує чи затверджує компетентний орган влади. У Швеції, наприклад, жертви звертаються за процедурою НЗП до поліцейської дільниці, яка часто відмовляла у такій процедурі (принаймні в перші роки). У деяких країнах можна було спостерігати суттєвий супротив щодо надання поліції права виселяти когось зі свого житла, і вважалось, що до таких процесів варто залучати суддю або інші правозахисні органи. В Італії жінка може звернутися до суду, і впродовж 24 годин буде призначено суддю, який, за невідкладних обставин, ухвалить заборонювальний припис. В Іспанії відсутня процедура НЗП як така, але спеціалізовані суди, які опікуються питаннями домашнього насильства,

---

20. Професор Керол Хагеманн-Вайт «Уроки, отримані з процесу моніторингу стану виконання Рекомендації Rec(2002)5 щодо захисту жінок від насильства», внутрішня доповідь, представлена Раді Європи, лютий 2014 року.

скликають дуже оперативню, а за невідкладних обставин таке скликання може відбутися в той самий день. Окрім того, якщо поліція характеризує певну ситуацію як небезпечну, суддя негайно ухвалює такий припис, і поліція зобов'язана арештувати кривдника та тримати його під вартою до моменту ухвалення припису, якщо потрібен негайний захист²¹.

Існують різні причини на те, чому перевагу можуть надавати одній моделі на протипагу іншій. В Іспанії система спеціалізованих судів демонструє перевагу в тому, що суддя може застосувати цілу низку заходів, крім виселення кривдника з його/її помешкання, унаслідок чого відбувається регулярне оцінювання злочинних дій для накладання покарання. В Австрії процедура НЗП цілковито відмежована від кримінального розслідування, а її перевага полягає в тому, що процедура ухвалення НЗП також застосовується в ситуаціях, коли немає вагомих доказів скоєння злочину, але є серйозні підстави вважати, що насильство може статися.

Для цього дослідження було відібрано чотири країни, щоб відобразити рівень розбіжностей у державах-членах Ради Європи та показати різні приклади імплементації НЗП:

- ▶ **Австрія** була першою країною Європи, яка 1997 року запровадила НЗП, і з того часу вона накопичила значний досвід у цьому питанні. Опираючись на здобутий практичний досвід, Австрія після 1997 року кілька разів змінювала свій закон, щоб усунути прогалини та вдосконалити правила, які не були ефективними в контексті захисту жертв.
- ▶ **Болгарія** була першою країною у Південно-Східній Європі, яка запровадила процедуру захисного припису: відповідний закон було прийнято у 2005 році та змінено у 2009 році, коли вдалося віддзеркалити зобов'язання парламенту, урядів та жіночих правозахисних НУО щодо забезпечення ефективного захисту жертв насильства.
- ▶ **Нідерланди** обрано через застосування процедури НЗП за адміністративною процедурою та через наявність положень щодо підтримки жертв та вирішення проблем, пов'язаних із кривдником, у контексті застосування НЗП.
- ▶ **Іспанія** є яскравим прикладом комплексного вирішення проблеми гендерно-зумовленого насильства щодо жінок, у тому числі завдяки не лише юридичним, а й соціально-економічним заходам. З часу

---

21. В Іспанії передбачені як застережні захисні приписи за дуже спрощеною процедурою звернення до чергового судді (магістрата), так і захисні приписи у зв'язку з кримінальним провадженням.

набуття чинності Органічного закону про комплексні заходи захисту від гендерно-зумовленого насильства²² у 2004 році Іспанія накопичила унікальний досвід в Європі, застосовуючи гендерно-зумовлене вирішення проблеми, яку Стамбульська конвенція визнає як таку, що непропорційно впливає на жінок. Іспанія також створила спеціальні суди у справах насильства щодо жінок, які опікуються не лише кримінальними правопорушеннями, а й питаннями, пов'язаними зі сферою цивільного та сімейного права.

Австрія

Історія та правова основа: уперше процедура НЗП набула чинності в Австрії. Закон про домашнє насильство було прийнято 1996 року, він став чинним у травні 1997 року. Запроваджено три основні заходи: 1) НЗП, які ухвалює поліція²³; 2) центри оперативного втручання для боротьби з домашнім насильством у всіх землях для надання негайної та превентивної підтримки всім жертвам; 3) захисні приписи в рамках цивільного законодавства на вимогу жертв для їхнього захисту після спливання терміну дії заборонювального припису поліції або незалежно від процедури НЗП. У Законі про домашнє насильство також встановлено кілька інших важливих захисних заходів, як-от право кожної жертви насильства отримувати превентивну, комплексну та розширену підтримку через так звані «Центри оперативного втручання», які створено в кожній із дев'яти земель (керовані НУО та повністю фінансовані державою).

Система кримінального правосуддя може також ухвалювати захисні приписи, але цей інструмент рідко використовують і він не становить частини комплексу стандартних заходів проти насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Приписи також не можна застосувати негайно без спеціальних або оперативних судів.

Хто може звернутися: в австрійському законі захищено жертву за принципом *ex officio* на етапі гострої фази насильства, а після цього закон надає право жертві самій вирішувати, чи бажає він/вона подальшого захисту чи ні. На наступному етапі лише жертва має право звернутися за судовим захисним приписом, за винятком двох випадків: якщо жертва є дитиною (тобто особою, яка не досягла 18-річного віку), у такому разі батько/мати

---

22. «Ley orgánica de medidas de protección integral contra la violencia de género» <http://www.mujeresenred.net/IMG/pdf/DEFINITIVA-VIOLENCIA.pdf>

23. На підставі розділу 38а Закону про поліцію з питань охорони (ЗПО).

(у яких відсутні ознаки насильницької поведінки) може звернутися за захисним приписом від свого імені. Іншим винятком є ситуація, коли із заявою щодо ухвалення захисного припису звертається Управління з питань добробуту молоді – у тому разі, коли діти перебувають у небезпеці.

Тривалість дії НЗП: тривалість дії ухвалених поліцією НЗП становила сім днів, коли їх уперше запровадили в 1997 році. Згодом таку тривалість було подовжено до 10 днів, а починаючи з 2009 року тривалість становить уже два тижні з можливістю подовження до чотирьох тижнів, якщо жертва звернеться до цивільного суду за захисним приписом.

Де і яким чином захищають жертв? Види захисту: до вересня 2013 року дія НЗП поширювалася лише на помешкання та околиці. Із того часу поліції дозволено заборонити кривдникові відвідувати школи чи дитячі садки, якщо дітям загрожує небезпека. Не має значення, де саме виникає насильство чи загроза насильства: у помешканні, у громадському місці або в інших місцях. Ухвалені поліцією НЗП також можна застосовувати для захисту жінок і дітей у притулку для жінок, якщо, наприклад, саме там їх переслідує кривдник. Проте вони не є загальними заборонами на контакти з жертвою. Зокрема нагальний заборонювальний припис може складатися з трьох елементів:

- ▶ припис «негайно звільнити помешкання жертви»;
- ▶ припис «не заходити до помешкання жертви або до його околиць»;
- ▶ припис «не наближатися до школи, дитячого садка або іншого дитячого закладу, якщо дітям загрожує небезпека».

«Помешкання» означає місце, де проживає жертва, принаймні на час інциденту, у тому числі тимчасове місце проживання. Проте поліція не може захищати жертв на робочому місці або не має змоги там заборонити контакти з ними.

Інтеграція в узгоджену міжвідомчу політику: нагальні заборонювальні приписи австрійської поліції є частиною інтегрованого підходу та системою міжвідомчого втручання, яка передбачає не лише вжиття законодавчих заходів щодо захисту жертв від домашнього насильства та притягнення кривдника до відповідальності, а й заходи щодо підтримки й розширення можливостей жертв та осіб, які постраждали від домашнього насильства.

Органи, які ухвалюють припис: органом, який ухвалює припис у разі безпосередньої небезпеки, є поліція. Адміністративно-правова служба

зобов'язана переглянути рішення працівника поліції протягом 48 годин і може скасувати такий припис у разі недотримання правових вимог²⁴.

Гендерно-нейтральний підхід у законодавстві: законодавчий орган в Австрії прийняв рішення на користь гендерно-нейтрального підходу, що бере до уваги будь-яку людину, яка перебуває під загрозою насильства. Однак це не означає, що гендерний характер проблеми ігнорують. В австрійських заходах та політиці особливу увагу звертають на факти, де здебільшого жінки страждають від домашнього насильства.

Хто перебуває під захистом? Особи, на які поширюється захист: НЗП захищає *будь-яку особу*, яка перебуває під загрозою безпосередньої небезпеки, без будь-якої дискримінації, на будь-якій підставі, у своєму помешканні та його околицях²⁵. Не обов'язково, щоб жертва та кривдник були пов'язані між собою або щоб вони продовжували своє спільне життя або проживали разом. Нагальні заборонювальні приписи також можна ухвалювати для захисту жертв від переслідування. Закон так само поширюється на людей, які проживають в одностатевих шлюбах або перебувають в одностатевих стосунках. Він захищає літніх людей від насильства доглядачів, а також молодих людей, яким погрожують у їхніх домішках однолітки (скажімо, насильство поміж студентами, які проживають гуртом). Мігранти, а також незареєстровані жінки-мігранти, які є жертвами насильства, мають однакове право на захист у своєму помешканні. Заборонювальні приписи поліції також захищають дітей, пропонуючи важливу альтернативу залишенню сімейного помешкання, якщо таких дітей піддають ризику насильства, за умови, що в родині є неагресивний батько/мати або інша особа, яка може піклуватися про них.

Критерії застосування негайних заходів захисту: факти, які вказують на безпосередню небезпеку для життя, здоров'я або свободи людини. Зовсім не обов'язково, щоб акт насильства вже було вчинено – нагальні заборонювальні приписи є запобіжним інструментом, який дозволяє уникнути насильства. Поліція повинна провести розслідування на місці, аби оцінити рівень небезпеки.

Витрати: заборонювальний припис поліції не пов'язаний із жодними витратами як для жертв, так і для кривдника. Судовий захисний припис відтепер також безкоштовний.

---

24. За статистикою, лише 5 % рішень поліції скасовують, а переважну більшість – затверджують.

25. Поліція повинна визначити відповідне оточення та відобразити це у своєму звіті. Вона також має поінформувати кривдника про те, на якій території діє заборонювальний припис.

Контроль за дотриманням вимог: закон вимагає від поліції активно стежити за дотриманням заборонювального припису та перевіряти принаймні один раз за перші три дні, чи не заходив кривдник до дому жертви.

Наслідки порушення НЗП: якщо кривдник порушує вимоги припису, на нього накладають адміністративний штраф у розмірі до 500 євро за кожний факт вчиненого правопорушення. У разі повторних порушень заборонювального припису порушника чи порушницю також можуть заарештувати.

Права кривдників: кожному кривдникові, якому заборонено спільне проживання, надають інформаційну листівку, яка інформує його/її про відповідні права. Листівка містить інформацію про:

- ▶ сам заборонювальний припис та територію, на яку йому/їй заборонено заходити;
- ▶ санкції в разі порушення припису;
- ▶ житло на випадок крайньої необхідності, якщо у нього/неї немає місця для проживання;
- ▶ те, де можна отримати допомогу;
- ▶ своє зобов'язання надати адресу, на яку суд матиме змогу надіслати судовий наказ, а також про те, які наслідки можуть бути в тому разі, якщо кривдник не надасть органам влади відповідної адреси, а саме те, що судовий наказ набуде чинності навіть без відома кривдника. Така практика допомагає уникнути випадкових прогалин у захисті внаслідок недотримання формальних вимог.

Хто може оскаржити: кривдник має право оскаржити в адміністративному суді рішення поліції щодо ухвалення нагального заборонювального припису, але апеляція не призупиняє дії (припису). Якщо апелянт виграє справу, він/вона може вимагати відшкодування. Жертва не є стороною цієї процедури і не має права на оскарження.

Розширення можливостей та підтримка жертв: жертви отримують від поліції документ, у якому роз'яснено про право звертатися із заявою щодо судового захисного припису упродовж двох тижнів після ухвалення НЗП. Їх також повідомляють про те, де саме отримати допомогу, і про те, що з ними контактуватиме регіональний центр оперативного втручання, який надає допомогу жертвам. Протягом 24 годин поліція повідомляє регіональний центр оперативного втручання про всі випадки насильства щодо жінок, домашнього насильства та переслідування (факсом або електронною поштою). Працівників центрів навчають основам роботи

з різними видами насильства, і вони здатні належним чином підтримати жертву, аби можна було впоратися із ситуаціями, у які такі особи потрапили. Підтримку надають усім жертвам, незалежно від їхньої національності, етнічної приналежності, віку, статі, сексуальної орієнтації, здібностей, статусу перебування або будь-якого іншого статусу. Підтримка жертв не залежить від їхньої готовності повідомляти про насильство чи вживати правових заходів, як-от звернення за захисним приписом. Деякі регіональні центри оперативного втручання також надають довготермінову підтримку жертвам, і будь-яка допомога, яку надають центри оперативного втручання, є безкоштовною.

Міжвідомча взаємодія та інтегрований підхід: в Австрії взаємодія між поліцією, судом із цивільних/сімейних питань, центрами оперативного втручання та Управлінням із питань добробуту молоді є добре інтегрованою, тоді як взаємодія із системою кримінального правосуддя виглядає слабкорозвиненою. Схожі зауваження можна висловити і щодо сфери охорони здоров'я.

Взаємодія між поліцією та судами із сімейних справ: Поліція зобов'язана негайно надсилати до суду з сімейних справ інформацію про ухвалення НЗП, а також передавати ключ від спільного помешкання, який вона конфіскувала у кривдника²⁶. Суд повинен поінформувати поліцію про звернення щодо ухвалення захисних приписів за цивільно-правовою процедурою і зобов'язаний скерувати рішення до поліції, оскільки вона несе відповідальність за забезпечення виконання такого рішення.

Взаємодія між поліцією та центрами оперативного втручання: Поліція зобов'язана надсилати інформацію про НЗП, а також протоколи про переслідування до регіонального центру оперативного втручання упродовж 24 годин (на практиці це зазвичай відбувається протягом трьох-чотирьох годин).

Співпраця між поліцією та Управлінням із питань добробуту молоді: поліція також зобов'язана інформувати Управління з питань добробуту молоді, орган, який юридично несе відповідальність за захист дітей, у випадку, коли діти причетні до цього процесу.

Взаємодія між судами із сімейних справ та центрами оперативного втручання: центри оперативного втручання підтримують жертв у разі звернення

---

26. Якщо суд не ухвалює рішення щодо захисного припису упродовж чотирьох тижнів, суддя повинен передати ключ від помешкання кривдникові; а це, як здається, служить ще одним стимулом для вчасного прийняття рішення, оскільки судді не хочуть виступати в ролі тих, хто надає кривдникові доступ до жертви і тим самим ставить таку особу в потенційно небезпечну ситуацію.

за захисними приписами до цивільних судів та контактують із судами із сімейних справ, щоб пересвідчитись у своєчасному розгляді заяви й не допустити прогалин у захисті.

Болгарія

Історія та правова основа: Закон про захист від домашнього насильства (ЗЗДН) було прийнято в березні 2005 року. Він містить положення про захисний припис у рамках цивільного права. Зміни до Закону ухвалено 2009 року, унаслідок чого порушення вимог захисного припису визнають кримінальним правопорушенням та подовжують термін дії захисного припису до 18 місяців²⁷. Інші заходи введено для посилення захисту жертв, як-от розширення кола осіб, які мають право на захист, та прискорення виконання закону.

Органи, які видають припис: нагальний захисний припис за цивільно-правовою процедурою ухвалюють регіональні суди.

Невідкладні заходи, нагальність вжиття заходу: оскільки жертви звертаються за захисним приписом до суду, то негайного захисту не гарантовано. Проте жертви можуть звернутися за нагальним приписом, якщо є безпосередня небезпека їхньому життю чи здоров'ю. У такому разі регіональний суд ухвалює нагальний захисний припис упродовж 24 годин після отримання відповідної заяви. Поліція повинна допомогти жертвам підготувати їхні заяви щодо НЗП: заяви можна подавати до відділення поліції, а поліція зобов'язана негайно передати їх до суду. Нагальні приписи можна виконувати негайно, а поліція несе відповідальність за забезпечення виконання деяких невідкладних положень.

Хто може звернутися: сама жертва, прямий родич або брат/сестра можуть звернутися із заявою щодо ухвалення нагального припису. Поліція також має змогу подати заяву щодо ухвалення нагального захисного припису. На противагу заборонювальним приписам поліції, за яких поліція має проводити розслідування та надавати докази, припис у рамках цивільного законодавства передбачає, що докази зазвичай надаватиме сама жертва. Болгарське законодавство дозволяє подавати низку документів як доказів, зокрема довідки лікарів або соціальних служб, але також прямо зазначає, що навіть якщо такі докази відсутні, суд має ухвалити захисний припис, базуючись винятково на заявах жертви.

---

27. Bulgarian Gender Research Foundation/The Advocates for Human Rights, 2010 (Фонд гендерних досліджень Болгарії/ Захисники прав людини, 2010).

Що стосується неповнолітніх осіб, віком до 14 років, та осіб з обмеженими можливостями, які перебувають під опікою, то член сім'ї або опікун може також звернутися до Дирекції соціальної допомоги (ДСД).

Хто перебуває під захистом: закон захищає²⁸ осіб, які ще перебувають у шлюбі, а також чоловіка чи жінку, які колись були подружжям, або громадян-співмешканців чи осіб, які мають спільну дитину, батьків та дітей, братів та сестер, родичів у межах двох ступенів спорідненості, опікунів/прийомних батьків. Коло жертв, які мають право на захист, було розширено 2009 року шляхом залучення братів і сестер четвертого ступеня спорідненості, нащадків партнера жертви та партнера батьків жертви.

Критерії для звернення за нагальними захисними заходами: захист застосовують у разі домашнього насильства, який визначають як «будь-який вчинок або спробу фізичного, психічного або сексуального насильства, а також насильницьке обмеження свободи особи чи приватності»²⁹. Насильство має статися впродовж місяця до звернення за захисним приписом. Із часу внесення змін у 2009 році визначення також охоплює емоційне та економічне насильство. У законі також зазначено, що дитина, яка зазнала домашнього насильства, є жертвою.

Які захисні заходи можуть застосовувати? Форми захисту та запобігання: після подання заяви суд має можливість забезпечити кілька форм захисту та допомоги, зокрема:

- ▶ виселення кривдника з помешкання жертви на термін від одного місяця до одного року;
- ▶ заборону кривдникові заходити до житла жертви та перебувати поблизу такого житла;
- ▶ заборону кривдникові відвідувати місце роботи жертви або будь-яке інше місце соціальної активності жертви чи наближатися до жертви;
- ▶ тимчасово змінювати місце проживання дитини для гарантування її безпеки і залишати з батьком/матір'ю з ненасильницькою поведінкою;
- ▶ зобов'язати кривдника утримуватися від вчинення подальшого насильства;
- ▶ зобов'язати його/її відвідувати спеціальні програми;
- ▶ рекомендувати жертві звернутися за допомогою до служб підтримки.

---

28. Там само.

29. Там само, стор. 4.

Застосування захисних заходів: у законі передбачено, що поліція застосує запобіжні заходи негайно, аби гарантувати оперативний захист. Поліція має виселити кривдника з помешкання та забезпечити дотримання з його/її боку інших захисних заходів, передбачених судом. На поліцію також покладено обов'язок контролювати стан дотримання припису.

Тривалість терміну захисту: приписи щодо застосування нагальних захисних заходів можна ухвалювати на період від одного місяця до 18 місяців.

Наслідки недотримання вимог: порушення захисного припису є кримінальним правопорушенням.

Хто може оскаржити нагальний захисний припис: апеляцію може подати як кривдник, так і жертва.

Витрати: звернутися за захисним приписом можна безкоштовно, але залежно від результату справи витрати нестиме або жертва, або кривдник. Якщо суд відмовив у приписі, жертва нестиме витрати.

Розширення можливостей та підтримка жертв: Болгарське законодавство також покладає на державу відповідальність за підтримку жертв, але на момент прийняття закону бракувало ресурсів. Поправки, внесені у 2009 році, передбачали створення окремої бюджетної лінії в Міністерстві юстиції для фінансування допомоги жертвам. У законі також передбачено надання фінансування НУО, які пропонують допомогу жертвам та опікуються питанням запобігання насильству. Однак поточний рівень фінансування НУО вважають недостатнім.

Інтеграція в погоджену міжвідомчу політику: болгарська процедура ухвалення нагального захисного припису є частиною обширної системи заходів, спрямованих на запобігання домашньому насильству. З 2006 року було запроваджено низку політик та заходів, як-от прийняття Національної програми запобігання та протидії домашньому насильству, у т.ч. формування бюджету для її реалізації; функціонування цілодобової національної гарячої лінії; розробка керівних принципів для поліції; створення притулків для жінок, що постраждали від насильства, та їхніх дітей тощо³⁰. Однак у звітах НУО зазначено, що подальшого прогресу можна досягти на рівні надання жертвам послуг та ефективних засобів захисту³¹.

---

30. Там само, стор. 4.

31. Там само, стор. 8.

Нідерланди

Історія та правова база: Нідерланди мають багаторічну історію заходів, скерованих на запобігання насильству щодо жінок та їхніх дітей, починаючи з 1970 року під час створення притулків для жінок. Голландська процедура НЗП була запроваджена в січні 2009 року на підставі адміністративного закону (*Wet Tijdelijk Huisverbod*). Захисні приписи в рамках цивільного законодавства існували вже до цього, але вони не передбачали негайного захисту. Поточні положення дозволяють виселення з помешкання особи, яка становить безпосередню небезпеку для партнера, із яким він/вона проживає.

Крім того, законодавство Голландії також передбачає НЗП за кримінальною процедурою. Такі приписи зазвичай використовують на досудовому етапі для захисту жертв домашнього насильства, і вони також доступні на стадії ухвалення вироку. Цей приклад стосується лише ухвалення НЗП за адміністративною процедурою.

Гендерний підхід: у правових нормах Нідерландів застосовують гендерно-нейтральний підхід, і закон поширено як на жінок, так і на чоловіків.

Органи, що ухвалюють припис: Голландська процедура НЗП є адміністративним заходом, який офіційно застосовує муніципалітет в особі мера. На практиці мер має право делегувати прийняття рішення та його реалізацію поліції, і таку ситуацію можна спостерігати у двох третинах голландських муніципалітетів³².

Невідкладність НЗП: НЗП можуть ухвалити негайно після оцінювання ризику.

Особи, на яких поширюється дія: НЗП захищає осіб, які проживають в одному помешканні (партнер, батько/мати, дитина тощо), але не захищає особи в її/його помешканні, якщо кривдник там не проживає. Тому вона (процедура) не захищає від колишніх партнерів або осіб, які переслідують жертву в його/її помешканні.

Критерії для звернення за нагальними захисними заходами: Голландська процедура НЗП застосовується у випадках серйозної та безпосередньої небезпеки. Перед застосуванням процедури НЗП вимагають юридичну оцінку ризику. Її здійснюють за допомогою стандартного інструменту оцінювання ризику, спеціально розробленого для цієї мети, яку виконує старший та спеціально підготовлений поліцейський. Історія

---

32. Келлі та інші (2011).

скоєння насильства не є юридично обов'язковою умовою, тому НЗП також можна ухвалити, навіть якщо насильства раніше не скоювали. Мета НЗП полягає, у першу чергу, у запобіганні насильству.

Типи захисту: Процедура НЗП передбачає виселення кривдника з місця спільного проживання та заборону йому/їй заходити туди протягом тривалого часу дії НЗП. Передбачена також загальна заборона кривдникові контактувати з жертвою (або жертвами).

Тривалість НЗП: у Нідерландах мінімальний термін дії НЗП становить 10 днів. Через вісім днів проводять стандартну оцінку, щоб вирішити, чи потрібно продовжувати термін заборонювального припису для подальшого захисту. Якщо це саме той випадок, то НЗП за адміністративною процедурою можна продовжити ще на 18 днів. Після продовження терміну дії НЗП жертва може звернутися за захисним приписом за цивільно-правовою процедурою, якщо ще є потреба в захисті. Проте не існує жодного правового положення, яке б гарантувало продовження терміну захисту одразу ж після спливання терміну дії НЗП (28 днів), і в цьому сенсі можливі прогалини в захисті.

Наслідки недотримання вимог: порушення вимог припису є кримінальним правопорушенням, і такі випадки протокують.

Хто може звернутися за НЗП: НЗП ухвалює поліція/мер на 10-денний термін, і термін дії припису може продовжити той самий орган ще на 28 днів. Звернення або згоди жертви не вимагають. Після ухвалення НЗП жертва може звернутися за захисним приписом за цивільно-правовою процедурою.

Права кривдників: перед ухваленням НЗП на період від 10 до 28 днів заслуховують доводи виселеної особи. Він/вона також має право оскаржити цей захід. Жертва не має права оскаржувати НЗП.

Права жертв: як зазначено вище, голландська процедура НЗП є адміністративним заходом, рішення щодо якого приймає мер або поліція від імені мера. Звернення або згоди жертви не вимагають. Проте перед пролонгацією НЗП на термін від 10 до 28 днів заслуховують доводи жертви.

Витрати: ані жертва, ані кривдник не несуть жодних витрат, пов'язаних із НЗП. Проте якщо жертва вирішить звернутися за захисним приписом за цивільно-правовою процедурою, він/вона має сплатити судовий збір. Жертви з низьким рівнем доходу можуть звернутися за правовою допомогою для покриття своїх витрат.

Розширення можливостей та підтримка жертв: надання допомоги жертвам є частиною голландської процедури НЗП, а закон вимагає надати

допомогу протягом 24 годин. Місцеві центри підтримки та надання консультацій (*Steunpunthuiselijkgeweld*) створено у всіх регіонах Нідерландів. Поліція повідомляє згадані вище центри одразу ж після ухвалення НЗП. Ці центри не лише надають підтримку жертвам, але також пропонують заходи втручання іншим особам у домогосподарстві та кривдникам за «системним підходом»³³.

Менеджер справи здійснює координацію заходів підтримки, а також несе відповідальність за оцінку ситуації, готує рекомендації мерові або поліції перед прийняттям рішення щодо того, чи варто продовжувати термін після перших 10 днів. Підтримка жертв та кривдників за своєю суттю є добровільною, але якщо, наприклад, кривдник відмовляється домовлятися, таку обставину можуть розглядати як ознаку постійного ризику, що може призвести до продовження терміну дії заборонювального припису.

Інтеграція в узгоджену міжвідомчу політику: голландська процедура НЗП є частиною більш широкого комплексу заходів (цивільно-правові та кримінально-правові заходи, притулки для жінок, соціальні та медичні заходи тощо) із метою запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству. Місцеві притулки для жінок та консультаційні центри також опікуються питаннями міжвідомчої координації.

Іспанія

Історія та правова основа: у 2004 році парламент Іспанії одноголосно прийняв Органічний закон 1/2004 (OL 1/2004) про комплексні заходи захисту від гендерно-зумовленого насильства³⁴. Раніше в 2003 році закон про захисні приписи був схвалений та згодом змінений із прийняттям Органічного закону.

Гендерно-зумовлене законодавство: Органічний закон 2004 року містить комплексну структуру, що охоплює питання правової, інституційної та соціальної підтримки, охорони здоров'я, а також освітні, економічні та інформаційно-просвітницькі заходи для захисту та підтримки жінок-жертв насильства. У статті 1 Органічного закону гендерно-зумовлене насильство визначають як «насильство, яке, як вияв дискримінації щодо жінок та прояв нерівності у владних взаєминах між чоловіками та жінками, вчиняє супроти останніх партнер у подружжі або в колишньому подружжі

---

33. Келлі та інші (2011).

34. Ley orgánica de medidas de protección integral contra la violencia de género <http://www.mujeresenred.net/IMG/pdf/DEFINITIVA-VIOLENCIA.pdf>

чи чоловік, із яким вони мають або мали схожі інтимні стосунки, за умов спільного проживання або без таких умов». У цьому законі передбачено також створення спеціалізованих судів із питань гендерно-зумовленого насильства у всіх регіонах Іспанії для надання невідкладної допомоги.

Невідкладні заходи: Органічний закон 2004 року дозволяє владі застосувати різні заходи щодо захисту та підтримки жертв і надає суддям спеціалізованих судів можливість застосовувати комплексні заходи захисту кримінального, цивільного та соціального характеру, у тому числі нагальні заборонювальні заходи у формі запобіжних судових приписів. У разі вчинення злочину також порушують кримінальну справу.

Невідкладність НЗП: Відповідно до закону, НЗП мають ухвалювати негайно та не пізніше ніж через 72 години після повідомлення про інцидент. Система судочинства у сфері гендерно-зумовленого насильства в Іспанії працює цілодобово з метою забезпечення невідкладних заходів. У Мадриді два суди з питань гендерно-зумовленого насильства працюють цілодобово. Проте незрозуміло, чи так відбувається у всіх регіонах країни³⁵. Іспанська поліція розробила політику жорстких заходів (політика нульової терпимості) до гендерно-зумовленого насильства, і в цьому контексті поліція заарештовує кривдників кожного разу, коли є небезпека для жертви і поки не буде ухвалено нагального припису. Проте задоволення порогових критеріїв для арешту не завжди є однозначним питанням.

Органи влади, що ухвалюють припис: рішення щодо застосування нагальних заборонювальних заходів приймають спеціальні суди з питань гендерно-зумовленого насильства.

Особи, які перебувають під захистом: іспанські закони захищають жінок від насильства з боку їхнього подружжя або колишнього подружжя чи чоловіків, із якими вони мають або мали схожі інтимні стосунки, за умов спільного проживання або без таких умов.

Критерії для звернення за нагальними заборонювальними заходами: запобіжні та тимчасові захисні заходи можна застосовувати за наявності об'єктивного ризику для життя, фізичної, сексуальної чи психічної недоторканності. Такі підстави охоплюють психологічне насильство, незначні загрози та примус.

Де захищають жертв? Які захисні заходи можуть застосовувати? Суд може призначити різні заходи залежно від ситуації та потреб жертви. Наприклад, можна заборонити кривдникові контактувати з жертвою,

---

35. Келлі та інші (2011).

зобов'язати його/її звільнити помешкання та заборонити заходити до нього. Також є змога надати жертві право на тимчасову опіку над дітьми, оскільки в Іспанії визнано той факт, що діти, які страждають від домашнього насильства, також перебувають під ризиком насильства. Застосовують також інші тимчасові заходи для забезпечення добробуту дітей, як-от сплата аліментів.

Як довго жертви перебувають під захистом: тимчасові захисні заходи застосовують до прийняття остаточного рішення на розсуд судді. Попередні заходи зазвичай передбачено на 30-денний термін. Після цього заходи можуть продовжити на прохання жертви.

Хто може звертатися за нагальними захисними приписами: стандартні форми заяв щодо захисних заходів широко доступні в Іспанії. Не лише жертва, а й інші члени родини можуть звернутися із заявою. Крім того, приватні або державні організації соціальної допомоги, які отримують інформацію про насильницький інцидент, що потребує захисних заходів, зобов'язані звітувати поліції чи судовій системі, які надалі повинні ініціювати захисні заходи. Заяву можна подати через велику кількість установ, а не лише до поліції або суду, а також через організації підтримки жертв або через державні органи.

Права жертви: жертва може звернутися за нагальним приписом, але загалом бажання жертви не є зобов'язальною умовою для суду. У кожному разі суд заслуховує свідчення жертви.

Витрати: ані жертви, ані кривдники не несуть жодних витрат під час ухвалення НЗП або продовження терміну його дії.

Імплементация: працівники поліції зобов'язані використовувати розроблений спеціально для поліції інструмент оцінки ситуації. Інструмент також дає їм вказівки щодо заходів, які належить вжити за тієї чи іншої ситуації. Проте рішення щодо ухвалення НЗП приймає не поліція, а спеціалізований суд із питань гендерно-зумовленого насильства.

Наслідки недотримання вимог: порушення вимог припису є кримінальним правопорушенням. Електронний контроль (моніторинг) за кривдниками є одним із способів забезпечити дотримання вимог, і такий захід постійно застосовують, коли кривдники порушують захисні заходи.

Права кривдників: кривдники мають право на оскарження, а також право на висловлення своїх свідчень.

Розширення можливостей та підтримка жертв: іспанська система передбачає психосоціальну та правову підтримку всіх жінок, які є жертвами

насильства, та їхніх дітей. Допомогу жертві активно пропонують за умови, що вона повідомляє про факт насильства до системи правосуддя. Ця підтримка є комплексною, і жертви можуть отримати фінансову допомогу, а також житло. Роботодавці, які працевлаштовують жінок, що постраждали від насильства, отримують право на скорочення податкового навантаження.

Міжвідомча взаємодія: іспанська система передбачає співпрацю всіх залучених установ. НУО спільно з державними органами також надають підтримку. Для забезпечення взаємодії під час ухвалення НЗП було запроваджено конкретні координаційні заходи (*Punto de coordinación de órdenes de protección*).

Висновки

Основна ідея концепції сучасної держави полягає в тому, що така держава повинна захищати своїх громадян від безпосередньої (та будь-якої іншої) небезпеки. Цей обов'язок постав у сучасній правовій доктрині та міжнародному праві й багатьма способами віддзеркалюється в сучасних конституціях. У цьому контексті однією з останніх подій було запровадження гендерно-чутливих інструментів, зокрема визнання конкретного насильства, із яким зіштовхуються жінки, та усвідомлення масштабів такого насильства.

Стамбульська конвенція є одним із таких інструментів. Вона спрямована на захист жінок від будь-яких форм насильства, а якщо насильство вже трапилось, то ця конвенція покликана забезпечити його негайне припинення, не кажучи вже про більш серйозну ситуацію. Ефективне припинення насильства в певних випадках не можливе без вжиття з боку компетентних органів негайних та відповідних заходів щодо захисту жертв. Стаття 52 Стамбульської конвенції про НЗП вимагає, щоб держави-учасниці прийняли та застосували такі заходи, але на розсуд держав залишено право вибору способів їхньої реалізації.

Результати четвертого раунду моніторингу стану дотримання державами Рекомендації Rec(2002)5 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту жінок від насильства (2014) засвідчили поступове визнання того факту, що негайне забезпечення захисту та заходів, які можуть бути ефективними, доки не вдасться усунути небезпеки, все більше вважають обов'язком щодо належної уваги (обачності), а також необхідною передумовою для переслідування (кривдників)³⁶.

Правові системи держав-членів Ради Європи істотно відрізняються системою регулювання відповідних повноважень поліції, прокурорів, місцевих

---

36. Аналітичне дослідження щодо результатів четвертого раунду моніторингу стану імплементації Рекомендації Rec(2002)5 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту жінок від насильства в державах-членах Ради Європи, стор. 48, доступ за покликанням: <https://rm.coe.int/16805915e9>

органів влади та судів. Різні процедури, обрані для імплементації статті 52 Стамбульської конвенції, можуть бути ефективними, якщо компетентні органи будуть здатні відреагувати на порушення упродовж дуже короткого проміжку часу, а поліція матиме повноваження запобігти подальшому насильству без будь-яких прогалин у захисті, доки цей захід не буде санкціоновано.

Окремі переваги НЗП полягають у тому, що вони менше обмежують права та свободи тих, проти кого їх ухвалюють, аніж альтернативні способи захисту жертв, як-от арешт та затримання. Хоча у статті 52 чітко визначено, що пріоритетом є безпека жертв або осіб, які перебувають у небезпеці, оскільки НЗП можуть мати значний, хоча й тимчасовий, вплив на права кривдника, у цьому заході належить передбачати всі необхідні правові гарантії для забезпечення відповідного захисту прав кривдника теж.

НЗП, як того вимагає Стамбульська конвенція, є захисними заходами, які потребують «зміни в парадигмі» розуміння заходів втручання, спрямованих на захист жертв від домашнього насильства. Замість того, аби просити жертв шукати місця для безпеки від насильства, вдається перекласти цей тягар завдяки такій процедурі на самого кривдника, якому наказано звільнити місце проживання жертви або особи, яка перебуває в небезпеці, і не контактувати з нею. Процедура НЗП є додатковим заходом захисту, вона не замінює будь-яких інших способів втручання, доступних для компетентних органів, як-от арешт або затримання кривдника, порушення кримінальної справи або кримінальне переслідування. Такий захід також є доповненням до подальшого існування та фінансування притулків для жертв домашнього насильства й насильства щодо жінок. Однак оскільки більшість інших доступних заходів можуть потребувати чимало часу на прийняття рішень, НЗП має перевагу, яка полягає в оперативності дій із боку органів влади. Ось чому для ефективності невідкладних заходів варто уважно зважити та оцінити всі обставини, що виправдовують «невідкладність». Окрім того, заборонювальні приписи ефективні лише тоді, коли їх належним чином виконують і коли за їхнє порушення накладають санкції. До того ж вирішальне значення має гарантування того, що кривдника фактично утримують на відстані. Ухвалення НЗП, якого не виконують, може радше підвищити рівень небезпеки жертви, а не зменшити його.

Контрольний список для імплементатції нагальних заборонювальних приписів

Щоб забезпечити ефективний захист жертвам та особам, які перебувають під ризиком домашнього насильства, водночас гарантуючи права кривдників, проти яких ухвалюють НЗП, важливо належним чином взяти до уваги низку елементів. Наведений нижче контрольний список може допомогти у врегулюванні та імплементатції НЗП.

Перевірте, чи процедуру НЗП розроблено та врегульовано таким чином, щоб:

- Вона дозволяла компетентному органу (поліції чи іншому органу) вживати заходів для захисту жертв та осіб, які перебувають під ризиком домашнього насильства, як тільки органам влади стане відомо про насильство або про його неминучість.
- Припис ухвалювали після ретельної оцінки ризиків та небезпек, які загрожують жертві чи особі з боку кривдника.
- Вона (процедура) забороняла кривдникові заходити до помешкання жертви або, за вимоги, контактувати з жертвою.
- Припис також можна було ухвалити без дій із боку жертви або осіб, які перебувають у небезпеці (*ex officio*).
- У разі потреби погодження НЗП, його можна було б отримати за короткий проміжок часу після ухвалення такого припису.
- Процедура була безкоштовною для жертви або особи, яка перебуває в небезпеці.
- Тривалість припису була достатньою для створення безпечної ситуації для жертви або особи, яка перебуває в небезпеці.

- ❑ Припис захищав жертву або особу, яка перебуває в небезпеці, у її помешканні (навіть якщо воно є тимчасовим місцем проживання та навіть коли кривдник є власником цього житла), а також у громадських місцях та на роботі.
- ❑ Припис захищав дітей жертви під час навчання в школі та/або перебування в дитячих установах.
- ❑ Припис захищав жертв та осіб, які перебувають у небезпеці, на будь-якій підставі та без жодної дискримінації, зокрема щодо:
  - незареєстрованості мігрантів (тобто відсутня вимога доводити з метою отримання НЗП те, що особа проживає в країні на законних підставах);
  - майнового стану в контексті відповідного місця проживання (така обставина не повинна бути підставою для вимоги НЗП).
- ❑ Така процедура не перешкоджала правам на захист та праву кривдника на справедливий судовий розгляд, як це передбачено статтею 6 Європейської конвенції з прав людини.
- ❑ Кривдник мав право оскаржувати НЗП (без призупинення його дії) у компетентних органах влади, а відповідні засоби правового захисту були доступні для нього/неї у разі успішної апеляції.
- ❑ Були наявні відповідні заходи контролю (наприклад електронний контроль), щоб гарантувати, що особа, щодо якої було ухвалено НЗП, перебуває на достатній фізичній відстані від жертви або від особи, стосовно якої існує загроза насилля, як це передбачено приписом.
- ❑ За порушення вимог припису накладали відповідну санкцію.
- ❑ Послідовні захисні заходи були доступні жертві або особі, яка перебуває в небезпеці (наприклад судові захисні приписи), їх можна було б застосувати негайно після спливання терміну дії НЗП із тим, щоб не з'явилося прогалин у захисті.
- ❑ НЗП був невід'ємною частиною комплексної системи заходів захисту та підтримки жінок-жертв насильства та жертв домашнього насильства.

Основні ресурси Ради Європи

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція, CETS № 210, 2011)

Рекомендація Rec(2002)5 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про захист жінок від насильства

Аналітичне дослідження щодо результатів четвертого раунду моніторингу стану імплементації Рекомендації Rec(2002)5 (2014)

Аналітичне дослідження щодо результатів четвертого раунду моніторингу стану імплементації Рекомендації Rec(2002)5 (2010)

Збірка документів щодо Стамбульської конвенції

Забезпечення збору даних та дослідження: стаття 11 Стамбульської конвенції (2016)

Запобігання насильству стосовно жінок: стаття 12 Стамбульської конвенції (2014)

Підвищення рівня обізнаності щодо проявів насильства стосовно жінок: стаття 13 Стамбульської конвенції (2014)

Програми для кривдників, винних у вчиненні домашнього та сексуального насильства: стаття 16 Стамбульської конвенції (2014)

Заохочення участі приватного сектора та засобів масової інформації у запобіганні насильству щодо жінок та домашньому насильству: стаття 17 Стамбульської конвенції (2015)

Бібліографія

Akoensi T. et al. (2012), *Domestic violence perpetrator programs in Europe, Part II: A systematic review of the state of evidence*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, vol. 57 (10), pp. 1206-25.

Beech et al. (1998), *An evaluation of the prison sex offender treatment programme. A report for the Home Office by the STEP team*, Home Office, London.

Bulgarian Gender Research Foundation/The Advocates for Human Rights (2010), *Background Information submitted to the Ninth Session of the Working Group on the Universal Periodic Review of the United Nations Human Rights Council, November 01–12, 2010*, Sofia/Minneapolis.

Bunch, Charlotte/Reilly, Niamh (1994), *Demanding Accountability. The Global Campaign and Vienna Tribunal for Women's Rights*, New York.

Bulgarian Gender Research Foundation/The Advocates for Human Rights (2008), *Implementation of the Bulgarian Law on Protection against Domestic Violence*, Sofia/Minneapolis.

Kelly, Liz/Hagemann-White, Carol/Meysen, Thomas/Römkens, Renée (2011), *Realising Rights. Case studies on state responses to violence against women and children in Europe*, DAPHNE Project European Commission, London.

Logar, Rosa (2008), *Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women*, paper presented at the UN Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, 26–28 May 2008, New York.

POEMS project: Protection Orders in 27 European member States: <http://poems-project.com/>

Rösemann, Ute (1989), *Untersuchung zur Übertragbarkeit des Amerikanischen Modells DAIP; Intervention gegen Gewalt in der Familie*, Forschungsprojekt des BuMiJFFG, Selbstverlag, Gladbeck, Germany.

Shepard, Melanie F./Pence, Ellen L. (Eds) (1999), *Coordinating Community Response to Domestic Violence – Lessons from Duluth and Beyond*, Thousand Oaks/London/New Delhi.

United Nations (1993), *Vienna Declaration*, UN Document A/CONF.157/DC/1/Add.1.

Комітет CEDAW ООН (1992), *Загальна рекомендація № 19 про насильство щодо жінок*, Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), 11-а сесія 1992 року, Нью-Йорк.

Комітет Організації Об'єднаних Націй CEDAW (2007а), *рішення CEDAW № 05/2005 Şahide G. v Austria*, 39th session, 23 July-10 August 2007.

Комітет Організації Об'єднаних Націй CEDAW (2007б), *рішення CEDAW № 06/2005 Fatma Y. v Austria*, 39-а сесія, 23 липня – 10 серпня 2007 року.

Організація Об'єднаних Націй/Рада з прав людини (2013), *Доповідь Спеціального доповідача з питання про насильство щодо жінок, його причини та наслідки*, Rashida Manjoo A/HRC/23/49.

WAVE (2012), *Reality Check on Data Collection and European Services for Women and Children Survivors of Violence: A Right for Protection and Support?*, WAVE-office/Austrian Women's Shelter Network, Vienna.

Стаття 52 – Нагальні заборонювальні приписи

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб компетентним органам надавали повноваження видавати приписи в ситуаціях безпосередньої небезпеки про те, аби особа, котра вчинила домашнє насильство, звільнила місце проживання жертви чи особи, яка перебуває в ситуації ризику, на достатній період, а також щодо заборони кривдникові заходити до місця проживання жертви чи особи, яка перебуває в ситуації ризику, або контактувати з жертвою чи особою, яка перебуває в ситуації ризику. Заходи, вжиті відповідно до цієї статті, у першу чергу скеровані на гарантування безпеки жертви або особи, яка перебуває в небезпеці.

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини континенту. Вона включає в себе 47 держав-членів, 28 з яких є членами Європейського союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства закону. Європейський суд з прав людини контролює здійснення Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE